

REMZI KİTABEVİ

*William
Shakespeare*

KISASA KISAS

William Shakespeare

Kısasa Kısas

Türkçesi:
Bülent Bozkurt

Remzi Kitabevi

KISASA KISAS / William Shakespeare
Özgün Adı: *Measure for Measure*

Çeviride esas olarak aşağıdaki metin kullanılmıştır:
William Shakespeare: The Complete Works.
Edited by Peter Alexander, London, 1951.
Ancak, özellikle *Norton Shakespeare* (1992)
ve başka edisyonlardan da yararlanılmıştır.
Çeviride Alexander metniyle uyuşmayan bölümler
için önce bkz. *Norton Shakespeare*.

© Remzi Kitabevi, 2016

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Gül Özseven
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1712-1

BİRİNCİ BASIM: Nisan 2016

Kitabın bu basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

İçindekiler

Kısasa Kısas Üzerine 7

Kişiler, 13

I. Perde, 17

II. Perde, 39

III. Perde, 78

IV. Perde, 103

V. Perde, 130

KISASA KISAS ÜZERİNE

Yazılış, oynanış ve basım tarihleri: *Kisasa Kisas* muhtemelen 1604 yılında yazılmış ve aynı yıl sahnelenmiş. Günümüze ulaşan tek metni, Shakespeare'in ölümünden sonra, 1623 yılında basılan "First Folio"da (Shakespeare'in oyunlarının ilk toplu basımı) yer alıyor. Editörleri oldukça uğraştıran, tuhaf hatalarla dolu bu kusurlu metni basım için hazırlayanın Shakespeare'in müsvedde notlarından yararlandığı tahmin ediliyor.

Kaynaklar: Oyunun ana kaynağı George Whetstone'ın "Promos ile Cassandra" (1582) adlı hikâyesi. Whetstone bu hikâyeyi Giraldi Cinthio'nun *Gli Hecatommüthi* ("Yüz Masal") adlı antolojisindeki bir masaldan ("novella") esinlenerek yazdığı kendi oyunundan uyarlamış.

Shakespeare *Kisasa Kisas*'ta Mariana ve Lucio karakterlerini kendi yaratmış ve her zaman olduğu gibi kaynak hikâyede önemli değişiklikler yapmış.

Cinthio'nun 1583 yılında yazdığı *Epitia* adlı oyunda da kullandığı hikâyenin konusu ana çizgileriyle şöyle: Küçük bir İtalyan köyünde yaşayan bir genç cinayet suçuyla ölüme mahkûm olur. Gencin güzel kız kardeşi yargıca ağabeyini bağışlaması için yalvarır. Yargıç kıza kendisiyle cinsel ilişkiye girmesi karşılığında ağabeyini bağışlayacağına söz verir. Kız yargıca boyun eğer ve onunla birlikte olur. Ancak yargıç sözünden döner ve genç adamın kafasını kestirir. Bunun üzerine kız imparatora başvurarak adalet ister. İmparator kötü ruhlu yargıcı önce lekelediği kızla zorla evlendirir sonra da idam ettirir.

Shakespeare bu yalın ve olağan sayılabilecek konuyu *Kisasa Kisas*'ta son derece derinlikli ve çok boyutlu bir dram-trajikomedî-fars kalıbında işleyerek bir "düşünce oyunu" yaratıyor.

Oyunun özeti: Birinci perdede, Dük Vincentio'nun aşırı hoşgörülü ve gevşek yönetiminde Viyana'da yolsuzluk almış yürümüş, ahlaksızlık önlenemez, yasalar uygulanamaz olmuştur. Bu durum karşısında Dük Polonya'ya yapacağı bir ziyaret gerekçesiyle bir süreliğine Viyana'dan ayrılacağını açıklar ve yerine katı kuralcı Angelo'yu vekil tayin eder. Gerçekte Viyana'da kalacak ve kılık değiştirerek rahip Lodowick kimliğiyle Angelo'nun yönetimini izleyecek ve halkın nabzını dinleyecektir.

Dük'ün yokluğunda Angelo'nun ilk uygulamalarından biri genç Claudio'yu, sözlüsü Juliet'i gebe bıraktığı için idam cezasıyla yargılanmak üzere hapse atmak olur.

İkinci perdede, Claudio'nun kız kardeşi, rahibe adayı İsabella Angelo'ya başvurarak ondan ağabeyini bağışlamasını diler. Angelo İsabella'ya ertesi gün gelmesini, cevabını o zaman vereceğini söyler. İkinci gün onu yeniden görmeye gelen İsabella'ya metresi olmayı kabul ederse ağabeyini bağışlayacağına söz verir.

Üçüncü perdede, Angelo'nun öne sürdüğü şart karşısında dehşete düşen İsabella cezaevinde ağabeyini görmeye gider ve olan biteni ona anlatır. Ölüm korkusuna kapılan Claudio kardeşinden Angelo'nun teklifini kabul etmesini ister. İsabella ağabeyinin isteğini şiddetle reddeder.

Ancak bu arada devreye giren rahip kılığındaki Dük Vincentio İsabella'ya Angelo'nun teklifini çekinmeden kabul etmesini, yaptığı plan sayesinde ona hiçbir zarar gelmeyeceğini söyler. Dük'ün planına göre İsabella ile Angelo'nun buluşacağı gece İsabella'nın yerini Angelo'nun vaktiyle terk ettiği sözlüsü Mariana alacaktır.

Dördüncü perdede, Mariana Dük'ün ("rahibin") teklifini kabul eder. Gece karanlığında İsabella sandığı Mariana ile sevişen Angelo sözünden dönerek Claudio'nun idam edilmesini emreder. Ancak rahip/Dük, gardiyanla anlaşarak cezanın uygulanmasını engeller.

Beşinci perdede, Dük görevine döner ve Angelo'yu sözlüsüyle evlenmesi şartıyla bağışlar. Claudio da Juliet'le evlenecektir. Bu arada Dük de beklenmedik bir şekilde İsabella'ya evlenme teklif eder.

Kısasa Kısas, Yeter ki Sonu İyi Bitsin ve Troilus ile Cressida ile birlikte Shakespeare'in eleştirmenlerce "sorunlu" veya "sıkıntılı" oyun ("problem play") diye adlandırılan sınıflandırması ve yorumlanması zor oyunlarından biridir.

Kişiler, olaylar, temalar ve bakış açısı oyunla ilgili akla yakın ve inandırıcı yorum ve değerlendirmelere kolay elvermeyecek ölçüde tutarsız ve çelişkilidir. “Karanlık komedi” olarak da adlandırılan bu oyunların bir başka ortak özelliği, Shakespeare’in erken dönem romantik komedilerinden farklı olarak, insanı ve davranışlarını karamsar ve şüpheli bir açıdan ele almalarıdır.

Bu oyunlarda insanoğlu (ve kendini kaptıran okur/seyirci) ucu alabildiğine açık, içinden çıkılmaz, baş döndürücü sorunlarla boğuşuyor. Shakespeare’in, çoğu zaman olduğu gibi, her karaktere kendi görüşünü, bakış açısını dilediğince savunma fırsatı vermesi, neredeyse herkesi kendi açısından haklı göstermesi de oyunun düşünce dokusunu kavramayı zorlaştırıyor.

Oyunda kullanılan dil de konularla uyumlu. İnsanların inanmadığı şeylere inanıyormuş gibi görünmek isterken yaptıkları kaçamak konuşmalar, ne demek istediklerini tam olarak bilmeyenlerin ya da karşındakinin bilmesini istemeyenlerin sürekli nabız yoklamaları, kesin ve net konuşmaktan, taahhüde girmekten kaçınmaları oyunda bazı bölümlerin anlaşılmasını zorlaştırıyor. Ayrıca bu oyunda Shakespeare mecazi anlatımda, imgesel örgüde, söz sanatlarının kullanımında fantastik denemelere girilerek dilin ifade sınırlarını zorlamaktadır.

Oyunun odak noktaları, her biri belli ölçüde dramatik potansiyele sahip “münazara” konularından oluşuyor. Dük Vincentio, İsabella’yı ayartmaya kalkışan, Claudio’yu idama gönderen Angelo’yu bağışlamakta haklı mı? Kılık değiştirerek yerini katı kuralcı Angelo’ya bıraktığı deneyden nasıl bir ders aldı? Olan biteni gördükten sonra kendini daha mı iyi tanıyor? Angelo’dan kurtardığı, kendini dine adamaya kararlı İsabella’ya evlenme teklif etmesi nasıl bir davranış? Viyana’yı nasıl bir yönetim bekliyor?

Öte yandan, katı kuralcı Angelo’nun daha ilk sınavında çözülmesi, toplumdaki ahlaksızlığı ve yozlaşmayı düzeltmesi beklenen kişinin kolayca ahlaksızlığa ve alçaklığa yönelmesi nasıl yorumlanmalı?

İsabella ağabeyini kurtarmak için kendini feda etmeli mi? İsabella’nın davranışı sağlam bir karakterin göstergesi mi yoksa zayıflık mı? Katı prensiplerin nerede başlayıp nerede bittiğini hangi ölçütlerle belirleyeceğiz? Angelo’nun metresi olmayı reddeden ve Dük’e minnettarlık dışında bir sevgi duygusu beslemeyen (davasına ve prensiplerine en az

Angelo kadar bağlı görünen) rahibe adayı İsabella, (belki Angelo gibi yolundan dönerek) Dük Vincentio'nun karısı olmayı kabul edecek mi? Karşı çıkma şansı var mı?

Muhtemelen Shakespeare'in de kendi yaşamında yaptığı gibi Claudio'nun sözlüsünü gebe bırakması suç mu? Cevabı hangi ölçüte göre, kimin bakış açısına göre vereceğiz? Claudio kardeşi, rahibe adayı İsabella'dan o denli büyük bir fedakârlık istemekte haklı mı?

Dokuz koca eskitmiş genelev maması, iffetli İsabella'yla tam bir kontrast oluşturan Bayan Perişan⁽¹⁾ Angelo'nun sert ve kuralcı yönetiminden hayli endişeli. Evinin kapatılması onun için geçim kaynağının yok olması demek. Bayan Perişan'ın yaptığı ve yaptırdığı iş, oyun içinde beliren toplumsal davranış sınırlarına göre, ahlaksızlık mı? Sözlüsü Juliet'i gebe bırakan Claudio'dan, İsabella'ya birlikte olma karşılığı yardım teklif eden Angelo'dan (Angelo'nun adı da ironik: "Angel": "Melek") ne ölçüde farklı Bayan Perişan? Onun gibilerine Viyana ortamında yer yok mu?

Ahlaki belirsizliklerin, değerler karmaşasının, kural tanımaz yetki kullanımının hüküm sürdüğü bir ortamda insanoğlu nasıl yaşayacak? Viyana'nın toplumsal ve ahlaki sorunlarına Angelo gibilerin çözüm getiremediği anlaşıldıktan sonra Dük Vincentio olan bitenden bir ders çıkardı mı? Yönetim, yurttaşın yaşamına müdahale etmeli mi? Nasıl ve ne ölçüde? Dük'ün Angelo'dan kurtardığı, rahibe olmaya kesin kararlı gözüken İsabella'ya oyunun sonunda evlenme teklif etmesi ne anlama geliyor? İsabella'nın cevabını bilmiyoruz. O da bir anlamda Angelo gibi "kattı" ama yine Angelo gibi, kendisinin de daha önce farkına varmadığı bir zayıf yanı mı var?

Kısasa Kısas oyununun bir "sıkıntılı oyun" (*problem play*) olarak nitelendirilmesinin nedenlerinden biri de, Shakespeare'in, başta namus, iffet ve bekâret, sevgi ve fedakârlık, doğruluk ve dürüstlük, vicdani sorumluluk olmak üzere, toplumsal, ahlaki ve siyasal sorunlara müphem yaklaşımıyla birlikte, bu tür ucu açık sorular ve belirsizliklerdir.

Bir "düşünce" oyunu olarak *Kısasa Kısas*'ta Shakespeare, daha genel çerçevede, iyiyle kötünün anlamı, yöneten ve yönetilenlerin hak ve so-

(1) Genelev işletmecisi. Adı: Mistress Overdone, "overdone": "pişkin", "kaşarlanmış", "çok çekmiş", "çok yıpranmış" anlamlarına geliyor. (çn)

rumlulukları, bireysel özgürlüklerin sınırları gibi evrensel ve çok boyutlu konularda Angelo ile Dük'ün içinden çıkmadığı sorunları, toplumun değişik kesimlerinden bireylerin bakış açılarını örnekleyerek okura/seyirciye yöneliyor.

Bülent Bozkurt

Kaynakça

- Downer, D. D. and Riding. *Essential Shakespeare Handbook*. London, 2004.
- Honan, Park. *Shakespeare: Bir Yaşam*. Türkçe'ye çeviren Bülent Bozkurt. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000.
- The Norton Shakespeare Based on the Oxford Edition*. General Editor: Stephen Greenblatt. New York, N. Y., 1997.
- Schmidt, Alexander. *Shakespeare Lexicon and Quotation Dictionary*. New York, N. Y.: Dover, 1971.
- A Shakespeare Encyclopaedia*. Edited by O. J. Campbell and E. G. Quinn. London: Methuen, 1966.

KİŞİLER

DÜK VINCENTIO	: Viyana Dükü
ANGELO	: Dük'ün Vekili
ESCALUS	: Yaşlı lord, Angelo'nun yardımcısı ve danışmanı
CLAUDIO	: Genç bir beyzade
JULIET	: Claudio'nun sözlüsü
ISABELLA	: Claudio'nun kardeşi, rahibe adayı
LUCIO	: Bir "fantastik" (acayip giyimli ve tavırlı kişi)
İKİ BEYZADE	
KÖPÜK	: Budala bir beyzade
BAYAN PERİŞAN	: Genelev işletmecisi
POMPEY	: Bayan Perişan'ın şaklaban hizmetkârı, "aracı"
GARDİYAN	
DİRSEK	: Saf bir kollukçu
YARGIÇ	
MENDEBUR	: Cellat
BARNARDINE	: Yaşama boş vermiş, eksantrik bir mahkûm
MARIANA	: Angelo'nun sözlüsü
OĞLAN ÇOCUK	: Mariana'nın yanındaki bir çocuk
RAHİP PETER	
ve RAHİP THOMAS	
FRANCESCA	: Rahibe
VARRIUS	: Bir lord, Dük'ün dostu

Lordlar, görevliler, yurttaşlar, hizmetkârlar
Olayların geçtiği yer: Viyana

KISASA KISAS

BİRİNCİ PERDE

B i r i n c i S a h n e

(*Dük'ün sarayı.*⁽¹⁾ *Dük, Escalus, Lordlar girer.*)

DÜK

Escalus, devlet yönetimi konusunda
Size söyleyecek sözümüz olamaz.
Boşa konuşmak olur bu, laf olsun diye.
Sizin bu konudaki derin bilginiz yanında
Benim naçiz görüşlerim hiç kalır.
Kısacası, sağduyu ve deneyiminiz
Yeterli olacaktır bu iş için.
Siz halkımızı iyi tanırsınız,
Şehrimizin kurumları, adalet mekanizması
Nasıl işler çok iyi bilirsiniz.
Bu konuda sizden daha bilgili,
Daha güvenilir birini düşünemiyoruz.

(*Escalus'a belgeler verir.*)

İşte talimatımız. Bunun dışına çıkmayın.

(*Bir lorda*)

Bana Angelo'yu çağırın, huzura gelsin.

(1) Olaylar Viyana'da geçiyor. Ancak sahnelerin nerede geçtiği günümüze ulaşan oyun metninde belirtilmemiş. Bu konuda yalnızca tahmin yürütülebiliyor. Ben de bu hususta araştırmacı kaldım ve editörlerin tahminlerini yansıttım. (çn)

William Shakespeare

- ◆ Antonius ve Kleopatra
- ◆ Atinalı Timon
- ◆ Bir Yaz Gecesi Rüyası
- ◆ Coriolanus
- ◆ IV. Henry
- ◆ Fırtına
- ◆ Hamlet
- ◆ Huysuz Kız
- ◆ Julius Caesar
- ◆ Kısasa Kısas
- ◆ Kral Lear
- ◆ Macbeth
- ◆ Onikinci Gece
- ◆ Othello
- ◆ Romeo ve Juliet
- ◆ Size Nasıl Geliyorsa
- ◆ Soneler
- ◆ III. Richard
- ◆ Venedik Taciri
- ◆ Veronalı İki Beyzade
- ◆ Windsor'ın Şen Kadınları
- ◆ Yanlışlıklar Komedyası
- ◆ Yeter ki Sonu İyi Bitsin
- ◆ Yok Yere Yaygara

ISBN 978-975-14-1712-1

9 789751 417121

₺12,50